

ланцюг принаймні одного виду продукції та послуг, необхідно утворення багатьох підприємств одразу, що тягне за собою необхідність формування відповідної матеріальної та фінансової бази кластеру. На відміну від послідовного підходу, найбільш ефективним може виявитися паралельний підхід до утворення підприємств та групування їх у кластер, в результаті застосування якого територіально-виробничий кластер депресивного регіону матиме поліструктурну спрямованість. У такому кластері підприємства об'єднуються не за принципом приналежності до одного виробничого ланцюжка, а за принципом приналежності до єдиної матеріально-технічної бази, на якій може бути здійснено виробництво одразу декількох видів продукції або послуг. Таким чином, можна зробити висновок про необхідність поєднання теоретичних засад сталого регіонального розвитку, результатів досліджень щодо утворення та подолання просторових депресій, а також основоположних принципів формування кластерних механізмів, що дозволить стимулювати регіональну економіку та забезпечити конкурентоспроможність регіонів України.

*Пашкевич М.С.,
к.е.н., доцент кафедри економіки підприємства
Державного ВНЗ «Національний гірничий університет»,
м. Дніпропетровськ, Україна*

СТРУКТУРНО РІВНОВАЖНИЙ РОЗВИТОК РЕГІОНАЛЬНИХ СИСТЕМ ПІД ВПЛИВОМ «МАЛИХ» ФАКТОРІВ

Екологічна система є основою життєдіяльності людини. Поряд з тим, що розвинуті країни світу розвиваються на інноваційній основі, в Україні регіональний розвиток залежить від наявних природних ресурсів. Поступово вичерпуючи природний потенціал регіональної економіки скорочують економічний потенціал майбутнього зростання. Природні катаклізми останніх років, викликані природними та техногенними чинниками, торкнулися розвинутих та депресивних регіонів країн світу. Все це свідчить про недосконалість політики та механізмів регулювання, у першу чергу, економічної діяльності господарчих суб'єктів, яка виявляється не сумісною з наявним екологічним укладом. Тому проблема регіонального розвитку з дотриманням принципу еколого-економічної рівноваги є надзвичайно актуальною та своєчасною для дослідження. Розглянемо результати останніх досліджень вчених щодо поставленої проблеми. Чимало українських науковців приділяють увагу відновленню рівноважного розвитку регіонів, порушених внаслідок ведення довготривалих гірничих робіт [1,2]. Підвищенню ефективності природокористування, рекультивациі та сільськогосподарського використання малопродуктивних земель присвячені роботи Бекаревича М., Герасимчук З. [3], Дриженка А., Древаль О. [4], Копача П., Макаренка П., Поліщука С. Шапаря А. Питання забезпечення рівноважного регіонального розвитку на основі використання альтернативних джерел енергії висвітлюються у працях Будзяка В. [5], Кожухова В. [6], Туниці Ю. [7] та інших. Методологічні засади екологічно збалансованого розвитку світової економіки представлено у дослідженнях таких зарубіжних вчених, як Берг Дж. [8], Дейлі Х. [9], Джеорджеску-Роджен Н. [10], Ілге Л. [11], Зенцей Е. [12], Като С. [13] та інших. Нову парадигму управління еколого-економічними системами регіонів запропоновано та розвинуто у роботах російських вчених Акімової Т. [14] та Юдахіної О. [15]. Так, у [14] автор зазначає, що «ринку погано відчуває деградацію природного середовища, тому що він налаштований оптимізувати економічну систему за допомогою зрозумілих йому критеріїв: прибутку, доходу, темпів зростання виробництва. Біосфера, як єдина система, розумніша за створену людиною техносферу, гармонічніша, ефективніша та економічніша, вона набагато краще збалансована, потоки її речовин та енергії регулюються з надзвичайно високою точністю».

Багато досліджень присвячено досягненню регіональної еколого-економічної рівноваги. Так у [16] еколого-економічна рівновага трактується, як досягнення регіональною економікою стану генерування мінімальних обсягів забруднювачів навколишнього середовища при максимальних обсягах виробництва продукції та послуг. У [17] економічна рівновага природоохоронних заходів визначається, як ефективність екологізації виробничих процесів підприємств та розраховується відношенням витрат на превентивні та відновлювальні заходи з охорони довкілля. Ця думка розвинута у [18] шляхом обґрунтування таких показників

екологізації технологічних процесів, як «екологічна надійність технології», «еколого-економічна сміливість і еколого-економічний рівень технології», «екологізація життєвого циклу товару». Вплив еколого-економічної рівноваги на економічне зростання досліджується у. Зокрема, у [7] встановлено U-подібну залежність між економічним зростанням та антропогенним впливом на довкілля. Однак, поряд з науковим доробком, на наш погляд, існують певні й дотепер не вирішені проблеми, які заслуговують на увагу науковців та практиків. Перша проблема полягає у тому, що не достатньо розвинуті наукові засади регулювання структурної еколого-економічної рівноваги регіональних систем. Йдеться про такий стан регіональної системи, у якому врівноважені не тільки кількісні еколого-економічні показники, але й якісні показники системних зв'язків структурних елементів. Адже саме розрив структури системи призводить до її колапсів та кризових явищ. Друга проблема тісно пов'язана з попередньою і полягає у не достатній обґрунтованості факторів та чинників, які здатні спровокувати саме структурні зміни у регіональній еколого-економічній системі.

Література: 1. Мандрик В.О. Економічне регулювання рекультивациі земель, порушуваних діяльністю підприємств вугільної промисловості: автореф. дис. канд. екон. наук: спец. 08.00.06 «Економіка природокористування і охорони навколишнього середовища» / В.О. Мандрик. - Л., 2008. - 20 с. 2. Сухіна О.М. Еколого-економічні пріоритети реабілітації гірничопромислових регіонів: автореф. дис. к-та екон. наук : спец. 08.08.01 «Економіка природокористування і охорони навколишнього середовища» / О.М. Сухіна. - Київ, 2003. - 18 с. 3. Герасимчук З. Стратегічні пріоритети фінансового стимулювання сталого розвитку Волинської області [Електронний ресурс] / З. Герасимчук, В. Поліщук // Економічний форум. - 2011. - №1. - Режим доступу до журн. : http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Ekfor/2011_1/11.pdf 4. Древаль О. Проблеми управління екологічним потенціалом регіону з урахуванням вимог екологічної безпеки [Електронний ресурс] / О. Древаль, І. Грищенко. - Режим доступу : <http://essuir.sumdu.edu.ua/bitstream/123456789/17127/1/3.pdf> 5. Будзяк В.М. Еколого-економічні проблеми використання нетрадиційних та відновлюваних джерел енергії (на прикладі вітрової енергії): автореф. дис. канд. екон. наук: 08.08.01 «Економіка природокористування і охорони навколишнього середовища» / В.М. Будзяк. - К., 2000. - 18 с. 6. Кожухов В. Аккумуляция тепловой энергии в системе теплоснабжения теплицы / В. Кожухов, А. Себин, А. Семенов // Ползуновский вестник. - 2011. - № 2/1. - с.153 -155. 7. Туниця Т.Ю. Економічна політика збалансованого природокористування в умовах глобалізації (теоретико-методологічні аспекти): автореф. дис. д-ра екон. наук: спец. 08.00.02 «Світове господарство і міжнародні економічні відносини» / Т.Ю. Туниця. - К., 2007. - 40 с. 8. Bergh J. Ecological Economics: Themes, Approaches, and Differences with Environmental Economics / J. Bergh // Regional Environmental Change. - 2001. -№ 2(1). - P. 13-23 9. Daly H. Steady-State Economics / H. Daly. - Washington, D.C.: Island Press, 1991. - 76 p. 10. Georgescu-Roegen N. The Entropy Law and the Economic Process / N. Georgescu-Roegen. - Cambridge Mass.: Harvard University Press, 1971. - 312 p. 11. Illge L. [A Matter of Opinion: How Ecological and Neoclassical Environmental Economists Think about Sustainability and Economics](#) / L. Illge, R. Schwarze. - German Institute for Economic Research, 2006. - 134 p. 12. Zencey E. Mr. Soddy's Ecological Economy [Електронний ресурс] / E. Zencey. - Режим доступу: http://www.nytimes.com/2009/04/12/opinion/12zencey.html?_r=3&pagewanted=1&ref=opinion 13. Cato S. Green Economics / S. Cato. - London Press, 2009. - 421 p. 14. Акимова Т. О причинах нечувствительности экономической теории к экономическому кризису / Т.Акимова // Механізм регулювання економіки. - 2005. - № 3. - с.59 -69. 15. Нужина И. Концептуальная модель региональной эколого-экономической системы / И. Нужина, О. Юдахина // Вестник Томского государственного университета. - 2008. - № 1(2). - с.54 -67. 16. Білоскурський Р.Р. Економіко-математичне моделювання еколого-економічних систем в умовах невизначеності: автореф. дис. к-та екон. наук : спец. 08.03.02 «Економіко-математичне моделювання» / Р.Р. Білоскурський. - Київ, 2005. - 23 с. 17. Тимошенко Л.В. Економічна ефективність екологізації виробничих процесів на відкритих і підземних розробках залізородних родовищ: автореф. дис. канд. екон. наук : спец. 08.00.06 «Економіка природокористування і охорони навколишнього середовища» / Л.В. Тимошенко. - Д., 2011. - 19 с. 18. Коробова М.В. Динамічні оптимізаційні та балансові моделі взаємодії економіки і довкілля: автореф. дис. канд. фіз.-мат. наук: спец. 01.05.02 «Математичне моделювання та обчислювальні методи» / М.В. Коробова. - Київ, 2002. - 16 с.